

Το νεοελληνικό κράτος νομοθετεί για την Εκκλησία, χωρίς την Εκκλησία (Σωτήριος Μυλωνάς, Θεολόγος - Μάστερ στην διοίκηση Εκκλησιαστικών Μονάδων)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)



(Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=162257>)

Ο Καταστατικός Νόμος του ΣΑ΄/1852 «Νόμος Καταστατικός της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος» βασίστηκε στο διάταγμα του 1833 και όριζε σχετικά:



Α) Η Εκκλησία της Ελλάδος είναι ενωμένη με τις άλλες ορθόδοξες Εκκλησίες και διοικείται έχοντας ως βάση τους Ιερούς Κανόνες (άρθρο (α΄) ΣΑ΄ Νόμου 1852).

Β) Σύμφωνα με το άρθρο β΄ του Νόμου ΣΑ΄/1852, η Σύνοδος συγκροτείται με βάση το Συνοδικό τόμο 1850. Ανώτατη εκκλησιαστική αρχή του Βασιλείου είναι Σύνοδος διαρκής, η οποία φέρει το όνομα «Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος». Έχει έδρα της την καθέδρα του Βασιλείου με δική της σφραγίδα, στο μέσο της οποίας είναι χαραγμένο το σημείο του Τιμίου Σταυρού και κυκλικά τα γράμματα ««Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος»».

Στο άρθρο γ΄ του ιδίου Νόμου, αναφέρεται ότι πρόεδρος της Συνό-δου είναι ο Μητροπολίτης που αρχιερατεύει κατά καιρόν στην πρωτεύ-ουσα του Βασιλείου. Οι συνοδικοί σύνεδροι καλούνται αλληλοδιαδόχως από την κυβέρνηση κατά την τάξη των πρεσβείων της αρχιερωσύνης^[1].

Στο άρθρο γ΄ του Νόμου ΣΑ΄ οι Αρχιερείς δίνουν διαβεβαίωση ενώπιον του Βασιλιά, αντί για όρκο.

Στο άρθρο στ΄ του Νόμου ΣΑ΄ κάθε απόφαση του λαμβάνεται στην Ιερά Σύνοδο χωρίς την παρουσία και υπογραφή του Βασιλικού επιτρόπου είναι άκυρη.

Τα καθήκοντα που έχει η Ιερά Σύνοδος είναι εσωτερικά και εξωτερικά. Τα εσωτερικά τα ασκεί μόνο η Ιερά Σύνοδος, ανεξάρτητα από την πολιτική. Ενώ τα εξωτερικά καθήκοντα σχετίζονται με την πολιτεία και ασκούνται από την Ιερά Σύνοδο με τη σύμπραξη της κυβερνήσεως. Ο κατάλογος των εξωτερικών και των εσωτερικών είναι ίδιος με τον αντίστοιχο του διατάγματος του 1833.

Υπάρχει μια μικρή λεπτομέρεια μεταξύ του άρθρου ζ΄ του Νόμου ΣΑ΄/1852 και του άρθρου 9 του διατάγματος του 1833 σχετικά με τα εσωτερικά καθήκοντα της Ιεράς Συνόδου. Η Σύνοδος λαμβάνει από την κυβέρνηση το «ενεκρίθη» και την «γνώσιν» της διαπραγμάτευσης.

Σημαντική είναι η διαφορά του διατάγματος του 1833 ΣΑ΄/1852 σύμφωνα με το οποίο αρχηγός και κεφαλή είναι πλέον ο Κύριος Ιησούς Χριστός και όχι ο βασιλιάς. Μόνο απ' Αυτόν μπορεί να κυβερνάται η θεανθρώπινης υφής αόρατη μαζί και ορατή Εκκλησία του [\[2\]](#).

Συνολικά τον Καταστατικό χάρτη θα τον χαρακτηρίζαμε λίγο ευνοϊκότερο για την εκκλησία και στηριζόμενο επί κανονικότερων βάσεων. Λίγα σημεία του Συνοδικού Τόμου του 1850 λήφθηκαν υπ' όψιν κατά τη σύνταξη των νόμων Σ΄ και ΣΑ΄ του 1852 και ακόμη πιο λίγες είναι οι διατάξεις του στηρίζονται στους Ιερούς κανόνες. Οι δύο νόμοι Σ΄ και ΣΑ΄/ 1852 δεν αφίστανται από όσα προβλέπει η νομοθεσία του 1833. Η Εκκλησία έγινε εξάρτημα της «νόμω κρατούσης πολιτείας» [\[3\]](#). Με άλλες λέξεις, το διοικητικό καθεστώς της Εκκλησίας της Ελλάδος συνέχισε να είναι πλήρως πολιτειακό και κάθε εσωτερική διοικητική απόφαση ή αναδιοργάνωση της Εκκλησίας ήταν αδύνατη χωρίς την κρατική έγκριση.

Αν πάρουμε ως βάση το Συνοδικό Τόμο του 1850 θα δούμε πως η Εκκλησία της Ελλάδος έπρεπε να διοικείται ανεξάρτητα από τις κοσμικές παρεμβάσεις. Δηλαδή, να παραμένει η παρουσία του Βασιλικού επιτρόπου μέσα στις συνεδριάσεις της Ιεράς Συνόδου. Επίσης, οι αποφάσεις για να εκτελεστούν έπρεπε να έχουν την έγκριση της πολιτικής αρχής. Διότι, στην εκλογή του επισκόπου την τελική απόφαση λάμβανε ο Βασιλιάς, και σ' αυτόν ο εκλεγμένος έδινε διαβεβαίωση αντί όρκου. Για να εκλεγεί κάποιος επίσκοπος δεν απαιτούνταν κατοχή πτυχίου Θεολογικής Σχολής. Αυτό το γεγονός αποτελούσε μειονέκτημα για τα πρόσωπα που επρόκειτο να αναδειχτούν επίσκοποι ενώ, όπως φάνηκε ως και στην εν γένει εκκλησιαστική ιστορία δημιουργήθηκαν προβλήματα όπως π.χ. το ζήτημα των «Σιμωνιακών» που τάρaxε τα εκκλησιαστικά πνεύματα στα τέλη του 19^{ου} αιώνα.

Κατά τη χρονική περίοδο 1852-1923 η πολιτεία έδειξε πολύ μεγάλο ενδιαφέρον

απέναντι στην Εκκλησία, με μια σειρά νομοθετήματα τα οποία έλυσαν τα προβλήματα της εκκλησίας, χωρίς όμως την εκκλησία, αφού η πολιτεία νομοθετούσε μόνη της χωρίς να ερωτάται η εκκλησία.

Με τους δύο νόμους Σ΄ και ΣΑ΄ του 1852 με τους οποίους διοικούνταν η Εκκλησία της Ελλάδος αναγνωρίστηκε ως Νομικό Πρόσωπο. Τα εσωτερικά ζητήματα δεν είχαν καμία σχέση με την πολιτική. Μια εξαίρεση υπήρχε όταν συνεδρίαζε η Ιερά Σύνοδος ήταν υποχρεωτική η παρουσία του Βασιλικού επιτρόπου και όποια πράξη έφεραν έπρεπε να φέρει την υπογραφή του. Αυτό δείχνει τις σχέσεις εκκλησίας-κράτους και ότι το κράτος είναι ο ανώτατος ρυθμιστής.

Βάσει των νόμων Σ΄ και ΣΑ΄ του 1852 φαίνεται η πολιτειοκρατία στις σχέσεις εκκλησίας-κράτους. Η εκκλησία χρειάζεται τη βοήθεια του κράτους ώστε να παίρνει κάποιες αποφάσεις και αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι όλες οι αποφάσεις για τη διοικητική οργάνωσή της εκπονούνταν από την Πολιτεία. Ως παραδείγματα αναφέρονται:

α) Η μισθοδοσία των κληρικών που ανέκυψε το 1855/1856.

β) Με το Βασιλικό Διάταγμα της 8^{ης} Ιουνίου 1856 διαιρέθηκαν οι ενορίες σε κωμοπόλεις και πόλεις.

γ) «Περί Ιερατικών Σχολείων» Νόμος ΤΞΖ΄.

δ) «Περί των επισκοπών του Βασιλείου και των εδρών τους» Βασιλικό Διάταγμα της 20^{ης} Ιανουαρίου 1900.

ε) «Περί Γενικού Εκκλησιαστικού Ταμείου» (Γ.Ε.Τ) Νόμος ΓΥΙΔ΄.

στ) «Περί ενοριακών ναών και της περιουσίας αυτών. Περί προσό-ντων εφημερίων και μισθοδοσία αυτών» Νόμος ΓΦ΄-ΣΤ΄.

Ο πρώτος διοργανωτής της διοικήσεως της εκκλησίας ήταν ο Γεώργιος Μάουρερ, ο οποίος διατείνοντα επιθυμούσε να βελτιώσει την κατάσταση του αγράμματου ενοριακού κλήρου. Το 1830 ο Ιωάννης Καποδίστριας ίδρυσε το πρώτο εκκλησιαστικό σχολείο. Η Ιερά Σύνοδος ζητούσε την ίδρυση Ιερατικών Σχολών για τη μόρφωση των κληρικών, και η Πολιτεία ικανοποιούσε την αίτηση της. Αργότερα, και μετά από ιδιω-τική πρωτοβουλία, στις 15 Μαΐου 1844, ιδρύθηκε η Ριζάρειος Εκκλη-σιαστική Σχολή, η οποία μπορούσε να προσφέρει πολλά στη μόρφωση των κληρικών.

[1]Βλ. Τζωρτζάτου Β., *Η καταστατική*, ό.π., σσ. 106-107.

[2] Θ.Η.Ε τ. 5, στ. 490.

[3] Βλ. Στράγκα, *Εκκλησίας Ελλάδος Ιστορία εκ πηγών αψευδών 1817-1967*, α' τόμ., Αθήναι 1969, σ. 251.